bicunda favere videntur ſententiæ *Cl. D. de Graef. de Organ. Mul. Gener. dicat* ſc. etiam in homine ex ovario per tubam in uterum ova deſcendere. Cœterùm quæ in utero apparuerunt, monſtrare videntur, non uſq; adeò omnia benè compoſita eſſe ibidem in fine puerperij: niſi fortè in puerperio, ſeu mortis candidata malè habita fuerit.

CAPVT X.

NOn parum animum torſit, quomodo cicuta aquatica tot tantaquè ſymptomata in pueris & puellis excitarit, illis tandem mortem attulerit, hæ verò evaſerint, nullis poſt ſe relictis deterioris valetudinis veſtigiis? Animadverti ſymptomatum quorundam generandi modum, exempli gr. vertiginis diverſimode explicari poſſe; nec certam rationem mortis propè definire licere, cùm *in Jacobo Mædero* quædam pro apoplexia, quædam pro ſyncope militarint, quamvis fortè ambo ſymptomata concurrerint. Rei difficultatem augent Medicorum diſſidia, aliter atque aliter afficiendi à venenis modum tradentium: quidam ſanguinem coagulari, lympham inſpiſſari & ſpiritus denſari à venenis exiſtimant; quidam ſanguinem & lympham contra nimium fundi ſpiritusque diſſipari opinantur; alii inexplicabili ratione corrumpi tradunt. Hanc ob cauſam putarunt venena in exigua quantitate, vel aſſumpta, vel foris advenientia, & vulnere illata admodum ſui multiplicativa eſſe, inſtarque fermenti totam maſſam ſanguineam, nunc citiùs nunc tardiùs, inficere poſſe. Alij neque ſpiritibus, neque ſanguine, aut lympha valdè immutatis, venena plurima ſæviſſima ſymptomata, vellicatis membranis nervoſis & ad contractionem irritatis, fibris nunc paucioribus nunc pluribus, excitari probarunt, à quorum ſententia *D. Willis in l.c.* non abhorret, eique favere videntur experimenta *Nob. D. Redi*, inter quæ paſſim occurrit neminem à gallinis, aut colum-

columbis morsu viperarum enectis,& postea comestis,quicquam damni passum fuisse, quod nullus evitasset, si massa sanguinea à viperæ morsu de pravata fuisset, ut plerique sibi imaginantur. Huc pertinent quæ de Tora seu Aconito Pardalianches *Gesnerus*, aliisque venenatis succis,quibus tela à venatoribus inficiuntur, alij Authores memorant, tradentes simul sine noxa carnibus ferarum his telis peremptarum,vesci posse. Nullus tamen dubito, quin quandoque utraque ratione œconomia corporis humani à venenis pervertatur.

Ut in uno alterove certior fierem, vel saltem propius adveritatem accederem,tum solus tum Amicis veritati litantibus hac in re sociis, ipsemet experimenta in brutis facere constitui: dedimus itaque canibus, lupis aliisque brutis venena vegetabilia & mineralia : quorumlibet effectus pro virili annotavi, ad omnia quantum potui symptomata attendi, simulque tum in viventibus, tum in demortuis, Anatomiam in subsidium vocavi, sanguinem & lympham consideravi, partesque ad quas venenum appulit, perlustravi : ex his quorundam symptomatum sc. vomitus, singultus,colicæ,dysenteriæ, aliorumque fiendi modos discere potui: & si fortè non omnia assecutus sim, ansam tamen tum aliis, tum mihi ulterius inquirendi dedit; atque imprimis φιλιάτροις stimulum præbebit hæc audendi, cum unâ operâ,& viscerum structuram,& quomodo medicamenta in corpus agant perspicere possint.

Novi hos conatus à quibusdam improbari; quosdam cavillare nos operam ludere, cum non liceat, ut ipsi loquuntur, à brutis ad hominem argumentari : Nolo scriptum sive ethnicum sive satyricum *Hyeronimi Rorarij Exlegati Pontificij*, *quod animalia bruta ratione melius homine utantur*; quam materiam quoque *Philo Jud.* versavit, ut videre est apud *Euseb. Hist. Eccl. l.2. c.18.* his opponere, tantum considerandum propono, annon bruta quoque alimenta in ore præparata per gulam in ventricu-

lum demittant, ibique assumpta subigant, subacta ad intestina ablegent ulterius perficienda? annon ibi quoque chylus à fæcibus secernatur, chylus separatus cum sanguine unitus coalescat atque in ejus naturam permutetur, non secus ac in homine? Num aliis organis ad actiones has perficiendas necessariis quam homines utantur? Annon quoque à summo creatore dotata sint membranis nerveis sentientibus, fibris moventibus, liquore & calore foventibus? Num defraudentur ad vegetationem & augmentum requisitis? aut avarior natura quam erga homines in illis appareat? Certè nisi obbrutuerint, aut superciliosè naturam ipsam consulere spreverint, non magnum, aut ipsorum præconceptis opinionibus usque adeo favens discrimen invenient, si modo innoxio cruore & sordibus, facilè aquâ expiandis, manus contaminare non abhorruerint delicatuli. Hos ausus nec turpes, nec Medico indignos existimo, cum ad sanitatem hominis conservandam & reparandam spectent, quibus Medicum imprimis invigilare decet; nec quicquam honori ipsorum derogabit, si modo nullam maculam bonæ conscientiæ aspergere studebunt. Crudelitatem quidam hic causantur, qui tamen non verentur intra viscera condere τὰ πτερώματα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ; ac tantum non quotidie ventriculum infarciunt bubulâ, vitulinâ, ovillâ, piscibus similibusque, quæ malesuada fames, aut gulæ intemperies imperat. Spretis his seu cavillis seu næniis, laudatissima experimentorum certamina *Nob. D. Redi & Cl. D. Charras* indefesto studio in naturam veneni viperini inquirentium malui imitari, utcunque variorum brutorum cædibus constent. Non memini me hactenus vel legisse, vel à quoquam audivisse, Medicis Cæsareis vitio versum fuisse, quod fontibus venena suggesserint, ut videre est apud *Matthiol. & Schenk. l. c.* supra: volui tamen nunquam simile tentare, quamvis luculenta occasio ante aliquot annos oblata fuerit: Venit enim ad me Agyrta quidam Neapolitanus,

semet

semet appellans *Tarquinium de Roma*, importunè aliquoties sollicitavit, ut ipsi venenum efficacissimum publicè exhibendum curarem, cujus virulentiam mox debellaturus sit suo El. Orvietano, atque ita se demonstraturum, hoc non præstantius alexipharmacum in mundo reperiri: primùm ipsum cum iniqua petitione repuli variis argumentis, nimirùm officium meum esse prodesse non nocere hominibus, sanare non occidere: Magistratus sontibus licitâ ratione vitam, idque per famulos ad hunc laborem conductos tollendam curare; deinde Orvietanum medicamentum esse calidum; posse ipsi exhiberi venenum corrosivum, cujus vim tantum absit, ut obtusurum sit Orvietanum, quin potius inde auctum iri; denique me nosse temeritatem hanc, veneni turpis lucri causa sumendi pessimè cessisse, ac quosdam vitæ & animæ jacturam feciisse. Noluit his cedere; ursit propinationem veneni, dixit hanc non denegasse Medicos quosdam celeberrimos Germaniæ & Helvetiæ; monstravit amplissima testimonia à Medicis subscripta, & sigillo Urbium quarundam, etiam inclytarum, munita: fraudem subesse certo me scire regessi: id pernegavit. Cum importunus esse non desisteret, dixi me hac de re cum Collegis collaturum, & communi consilio aliquid facturos. Tum temporis aliam ob causam conventus celebratur; proposui *Cl. D. D. Christophoro Hardero* mecum Poliatro & *Nob. D. D. Friderico Lucio Scretæ à Zavorziz*, Agyrtæ hujus sollicitationes, addidique illum huc venisse, ut nostrorum loculos fraudulenter emungeret, more impostorum istorum; teste *Scipione Mercuriali degli Errori popolari d'Italia lib. 4. cap. 5.* ventriculum una atque altera hora ante statum tempus venenum sumendi, impleturum oleo, aliisvé pinguibus, veneni spicula obtundentibus. Conclusum fuit circum foraneo isti his legibus venenum dandum; includendum, remotis famulis, aliisque fraudum ministris, conclavi alicui solum, cœnam mediocrem concedendam; cavendum ne pinguibus potiatur à cœ-

nâ usque ad statam horam & tum sc. 12. vel 14. horis, à cœnâ elapsis in publico theatro, erecto suggestu, à pharmacopœi famulo dosin veneni integram oblatam haud cunctanter, absque ullo dolo deglutiendam esse. Annuit ille cum quadam alacritate simulata, at mox evasit, erupit; nec quicquam de illo his in oris hactenus auditum fuit.

Minus culpabor si venenorum agendi rationem in brutis explorem, ut hominibus prosim; quod etiam alii nuper fecerunt, inter quos *Exc. D. Joh. Sigism. Elsholz. Serenissimi Electoris Brandenburg. Medicum Ordinar.* nomino, qui *Clysmat. Nov. p. 18.* in venam siphone stagma arsenicale ingessit. Nunc singulorum brutorum, in quibus hæc tentavi historias propono, quarum singulis adnotatu digniora scholia quædam subjungo.

Cicutæ Aquaticæ datæ Historiæ.

1.

CAni molosso robusto, cujusmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè concisam & contusam, carni vitulinæ assæ involutam; verùm statim subodorato veneno bolum hunc gustare noluit: aliam buccellam carnis solius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo diducto, radicum istarum contusarum ʒj. circiter intrudi, nares digitis compressi, unde dimidiam circiter unciam deglutivit. Post dimidiam horam salivavit & subinde eructavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud symptoma notatu dignum supervenit. Circa 7. vesperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, sæpius momordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morsu tandem perrosit ac cum catena ferrea aufugit, danubiam trana-

tranavit: d.3. Sept. alacris hinc inde per vicum cursitavit, ac si nec vel minimum à cicuta passus fuisset.

Scholion.

CIcutam aliquomodo ventriculum afflixisse, salivatio & ructus significant, verùm læsio non magni momenti erat, quia non vomuit, cum alias ad vomitum faciles sint, sibique sæpe illum gramine devorato moveant: fortè minus ventriculo molesta fuit, quia cibo plenus erat & vinculo liberatus, multum aquæ danubium tranans bibit, unde sequentibus diebus alacrior factus hinc inde cursitavit. Capitis tremor & pedum vacillatio, labem leviculam ad cerebrum pertigisse innuunt, evanuerunt eloto ventriculo frigidæ potu.

II.

Dominus *Joh. Christophorus Simonius Tubingensis*, Chirurgus præstans d.8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicum à me relictarum, minutim concisarum, citra additamentum, ultra unciam intrudit. Post elapsam horam dimidiam salivavit, vomuit, spuma pugni magnitudine ex ore pependit: mox miserè ipsum torsit, varie convulsus fuit, nunc opistotono, nunc emprostotono, nunc tetano; nunc oculos pervertebat, quandoque jactabatur: convulsionibus aliquantum remittentibus angebatur, ut in nullo loco manere posset; in gressu titubavit, & paulò post rursus in alterutrum latus præcipitatus ruit: duravit afflictio duabus horis. Postea vires recuperavit, alacrior evasit. Hinc denuò aliam radicum portionem ingessit, salivam statim movit, non vomuit, semel alvum solvit. Convulsionibus per vices affligebatur: surgens protinus in latus præcipitabatur: omnem cibum, etiam carnes, & potum fastidiit: supervixit ad diem tertium usque: ad secundam usque horam ante obitum subinde agitabatur, angebatur, ut nullo in

loco

loco permanere posset : incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitæ horis, ceu fessus, jacuit, solummodo respiravit, donec exspiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane constrictum & corrugatum invenit : continuit ille radices integras, non comminutas nec emollitas, quales sc. intruserat; cætera prorsus vacuus & exsuccus fuit : detersо pauco muco, vidit internam superficiem rubicundiorem debito, & in fundo, ubi præcipuè jacebant frustula radicis, maculæ rubræ livescentes apparuerunt, foris ampliores quàm in superficie interna ventriculi. Intestina prorsus erant vacua, contracta, & intus veluti sicca : in fine recti mucum viridem reperit. Vesica parva, corrugata, vacua. Ventriculi cordis pleni erant sanguine nigro concreto.

III.

Eodem tempore lanionis molosso eandem radicem minutim concisam cum lacte ingessit; salivam movit, vomitum excitavit, quo radicem aliaque contenta ventriculi largè ejecit; non convellebatur; nec quicquam siniſtri postea passus est.

Scholia ad Hist. II.

I.

Cicutæ radix minutim concisa sola citra ullum additamentum cani juvenculo, data ut penitus ejus vires innotescerent.

2. Post brevem moram in ventriculo vires suas exseruit, ac monstravit se non frigidam & torpidam esse, nam primum salivavit, non ob vellicationem quandam circa oscula ductuum salivarium in ore, sed irritationem nimiam in ventriculo, unde per gulam sursum trusa fuit spuma; forte etiam quia contracto ventriculo & gulâ, partes in faucibus, communi tunicâ nervosâ gaudentes, corrugatæ aliquo modo fuerunt, non secus ac vomitum

tum quandoque salivatio præcedere solet. Deinde anxietatem quandam excitavit rodendo & vellicando nervosa ventriculi, quæ etiam cessantibus convulsionibus perstitit, ob quam nullo in loco persistere valuit; nam hujus causam in ventriculo hæsisse post obitum patuit, dum apparuit radicem ventriculum non egressam fuisse, nec quicquam aliud extra illum in duodeno alibivé in intestinis repertum fuit, cui anxietas attribui posset. Mox aderant convulsiones variæ eæque vehementissimæ, effectus causæ non ignavæ & frigidæ. Denique sectione manifestissimè constitit cicutam calidam esse, non solùm ex superficie rubicunda anfractuum, sed potissimum ex maculis rubris foris quàm intus latioribus, quæ non à simplici sed propè caustica cicutæ vi productæ fuerunt, ac gangrænosi quidpiam occultasse videntur.

3. Convulsiones caniculo huic evenientes exemplum sunt, à causa irritante extra principium nervosum locata illas commoveri posse: nam radices non egressæ erant, limites ventriculi, nulla n. illarum vestigia in intestinis reperta fuerunt: nullæ ibi radices, nullus succus virosus apparuit: nec credibile mucum viridem in extremo recti inventum, à radice originem traxisse, cum cœtera intestina munda essent, talisque mucus pridem bile tinctus huc pelli potuerit. Eadem ratione in ventriculo permanens vertiginem titubantem excitavit.

Radix convulsiones concitasse videtur, non solùm ob rosionem aut irritationem vehementem, sed quoque ob arctissimam & procul dubio valde dolorificam constrictionem, tum orificiorum, tum totius reliqui ventriculi, ob quàm Præses systematis nervosi indignabundus & propè furiosus, varij generis motus convulsivos, instituit; nam nec vomuit, nec dejecit, ac post mortem constrictus & corrugatus visus fuit. Inter vehementissimos motus convulsivos induciæ quædam caniculo concedebantur, quamvis radix in ventriculo perstiterit, nec irritare desierit,

sierit, ut ex anxietate ob quàm in certo loco permanere nequiit, abundè constat; quod procul dubio factum, quia Archæus fessus & multis spiritibus deperditis à tumultibus cessare cogebatur, licèt nihil exhibitum fuerit quod ipsum demulsisset, aut sopivisset, quod pomum citri, Archæo furioso reddito à morsu viperarum, *Cl. D. Frideric. Hoffmann. in Clav. Pharmaceut. Schræder. Libr. 4. s. 1. Tit. de Pan. Citr.* egregiè feciſſe memorat. Idem tamen quoque evenit principio nervorum propius afflicto, unde epilepticis sæpè longæ feriæ à paroxysmis conceduntur, imprimis si paroxysmi vehementius solito affligant. Devictis radicum spiculis acrioribus & fortè prorsus obtusis, caniculus alacrior factus, post duas horas superatas & fortè nihil horum amplius passus fuisset, nisi denuo novarum radicum farrago intrusa fuisset. Hæ utcunque convulsiones per vices intermittentes quoque excitarint, nihilominus gravius afflixerunt, nam non amplius incedere valuit, tum ob spirituum animalium consumptionem, à convulsionibus per triduum propè durantibus, tum ob vitalium defectum in momenta majorem; nam toto triduo omnem cibum & potum fastidiit, massaque sanguinea & à calore cicutæ & ab agitationibus convulsivis procul dubio valdè efferbuit, indeque non reparatis spiritibus, penuriam spirituum summam necessariò attulit. Radix hæc virus suum potentius in caniculum hunc exseruit, tum ob ætatem teneriorem & crustaceam tunicam rariorem, minusque contra hujusmodi injurias obfirmatam, tum quia nihil in ventriculo præter solenne fermentum idque paucum aderat, quod spicula ipsius obtudisset; unde ob fermenti paucitatem nec radix quidem emollita fuit.

4. Fastidiit omnem cibum & potum, non ob stuporem stomachi, quem sensu valuisse ad extremum, tum anxietates, tum motus convulsivi probant, sed propter hospitem adversissimum, sc. radices quibus ventriculus infarctus erat. Sic in febribus

bribus quidam omnem cibum abhorrent & ad vini nomen nauseant, utcunque antea bibuli fuerint, & siticulosi sint: phrenetici quoque nec aquam poscunt. Hydrophobiam tamen adfuisse non dixerim, cum aquam appositam non fugerit & chirurgus sectionem impunè peregerit.

5. Intestina & vesica vacua & exsucca fuerunt, quia ob famis & sitis triduanam tolerantiam, labores convulsivos propè continuos & vim calefaciendi cicutæ, maxima pars lymphæ ex hausta fuit.

6. Mortuus est caniculus tertio demum die, quia sensim spiritus animales & vitales consumpti fuerunt, ob sævissima symptomata & quia misellus nunquam vel minimo refocillatus fuit. Cor tandem elanguit, tum ob spirituum inopiam, tum ob enervationem à frequentissimis convulsionibus, à quibus non immune fuisse, credibile est, toto systemate nervoso tumultuante. Et licet duabus horis mortem præcedentibus, à motibus convulsivis nihil ampliùs hujusmodi passum sit, nihilominus à prægressis afflictionibus ita prostratum fuit, ut sanguinem protrudere nequierit, sanguis in grumum coaluit, non propter vim aliquam coagulantem cicutæ, cùm potiùs contraria & fundens ipsi insit, sed ob motum cordis cessantem: sanguine, ut alias in sanissimis solet, sponte ad coagulationem tendente.

Scholia ad Hist. III.

Molossus Lanionis denuo virus cicutæ eluit vomitu: fortè etiam lac ipsius acrimoniam mitigavit. Nuper *D. Theodorus Zwingerus* φιλίατρος, diligentissimus Avitarum virtutum medicarum hæres, feli semen cicutæ aquaticæ cum lacte ingessit, quod sine ullo symptomate toleravit, quamvis ipsorum ventriculi minùs injurias quàm canini perferant.

Hiſtoria IV.

CIcutæ aquaticæ virus experiundi otium & occaſionem nactus Doneſchingæ d. 15. Sept. 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fuſci, cætera vulpi ſimilem, à tempore veſpertino ad horam 10. antimeridianam d. 16. Sept. ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contuſas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore piſtillo diducto, intrudi; ægerrimè radices in ventriculum admiſit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partim naribus occluſis, partim foris, gulam deorſum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intruſione vexabatur, largiſſimè alvum & veſicam exoneravit. Vinculis ſolutus, aliquandiu angi videbatur ac celerius reſpiravit, ſed inde nec vomuit nec alvum ſolvit; paulòpoſt vegetus iterum evaſit, ac ſi nihil adverſi prorſus pateretur. Itaque horâ primâ pomeridianâ radices in taleolos & majora fruſta conciſas, mediante bacillo, linteo obvoluto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis ſolutus aliquandiu celerius reſpiravit, quod potius torturæ quàm radicis virulentiæ tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta paſſus deductus, nunquam nutavit, neque ullum viſceris alicujus afflicti ſignum edidit ad 10. uſque veſpertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum ſtimulabatur, atque liquor aliquis uſque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rurſus deglutiit: totâ nocte quietus fuit. d. 17. ſept. mane vegetus erat, nunc ſurrexit, nunc rurſus decubuit, appoſitam aquam bibere noluit. Horâ 9. matutinâ rurſus ad vomitum urgebatur, liquorqué uſque ad fauces pertingebat, quem ſtatim iterum deglutiit: poſtea crebro pedes lingere cœpit: Horâ 12. carnes & fruſtrum panis cum oſſibus avidè comedit & paulò poſt bibit: quod itidem fecerat hora 7. veſpertina

tinâ noctu inquietus erat,& vinculis, quibus ne aufugeret, conſtrictus erat, ſe liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18. ſept. vividus erat ac validus, ac ſi ne micam radicis accepiſſet: ſiticuloſus multum aquæ bibit, & comediſſet, ſi cibus datus fuiſſet. Itaque horâ 10. antimeridianâ conſtitui ſuccum ex herba & radicibus contuſis, & aquâ fervidâ aliquamdiu maceratis, fortiter expreſſum infundere: dum pedes vinculis ſtringuntur, piſtillum ori tranſverſim inditur, magnâ vi ligamenta rumpit, venatorem morſu graviter vulnerat, ac fæces atro vireſcentes in cylindros compactas, copiosè egerit & largiſſimè mingit. Tanto robore recuperato, poſt aliquot dierum famem, & ſuperatâ cicutæ virulentiâ, vix & non niſi poſt multos labores ligando, ad infuſionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuſo abdomen valdè intumuit. Poſtquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largiſſimè vomuit mucum tenaciſſimum, ſubnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicutæ taleolis emollitis, ſed non diſſolutis, quos ultra ſeptuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimam crebro præ anxietate ſitum mutavit, nunc ſedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, non nunquam prono capite diù attonitus ſtetit: paulò pòſt ſaliva ſpumea copiosè ex ore manare cœpit, non ſecus ac ſi mercurius vel illitus vel ingeſtus fuiſſet.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus ſpumeum, ſimilem ſalivæ ex ore ſtillanti, copioſum, magno nixu evomuit: ab illo tempore ſalivatio parcius eveniebat: valdè angebatur: ſæpe ad vomitum ſtimulabatur; reſpiravit celeriter cum ſono quodam triſti & querulo: ſitum ſæpe mutavit, ut quo ſe verteret, neſciret; Poſt 3. pomerid. rurſus mucum copioſum, ſpumeum, atro vireſcentem, cum aliquot taleolis radicis cicutæ 16. ſept. intruſæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis ſæpiſſimè ad vomendum urgebatur, at liquorem & quic-

quid ad fauces usque protrudebatur, nunquam amplius egessit, plerunque gemebundus exspiravit, ferè decubuit, omnibus tamen sensibus valuit, & irritatus baculum morsu petiit: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet strepitum attendebat: ructus & crepitus fœtidissimos, allium redolentes, crebro emisit. Cibum sc. bubulam elixam, & frustulum pellis cervinæ, in quo receptaculum lachrymæ continebatur, circa septimam degustare noluit, & naribus propius admotum, aversabatur. Totâ nocte ferè inquietus fuit: audivi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi mensæ alligatus fuit & totum corpus succutere: an aliquid convulsivi passus fuerit? præ densissimis tenebris videre nequii: mane tamen d. 19. Sept. circa quintam ipsum lorum, ubi coriaceum erat, avulsisse & cibum in cœna appositum devorasse, comperi. Valdè tum languidus erat, minusque alacris, unde facilè passus est se denuo mensæ alligari: Vomituriebat sæpiùs, nihil tamen excrevit; respiravit adhuc sono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris moræ impatientes, funiculo collo circum posito, ipsum strangularunt: vix suffocari potuit, & statim in principio funiculum, vehementissimè corpus agitando disrupit, parùm minxit: per alvum præter flatus nihil emisit. In cadavere sequentia observatu digniora notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus verè fervebant, imprimis epar attactu admodum calidum erat; ventriculus non admodum distentus fuit, dum adhuc calebat, postquam frigefieri cœpit, magis intumuerat: intestina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Cœcum turgidius fuit: superficies ventriculi externa ex albo rubescebat: intestina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubescens: pancreas solito rubicundius: lien longè pallidior hepate. Renes à solita facie non defecerunt: vesica distentissima & lotio flavo impleta fuit. Vasa ejaculatoria abscisa instar vermium corrugabantur. Pectore reserato omnia quoque intus æstuabant: pulmones in sinistro latere utrin-

utrinque non penitus ſubſiderunt, ſed aëre adhuc aliquantum turgebant, adeò ut veſiculæ in lobis ſiniſtri lateris videri poſſent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in ſiniſtro latere ex albo rubeſcebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor ſanguine admodum turgebat. Gula valdè inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo ferè inani & non niſi paucâ lymphâ prædito occupor, ac inteſtina cum ventriculo & gula eximo, cor perfriguit: inciſo dextro ventriculo omnis ſanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potiùs quàm rubicundum, ſed facile diſſolubilem concrevit: ſimilem in ſiniſtro, ſed multo minorem inveni. In vena cava aſcendente & deſcendente ſanguis maximam partem fluidus, & non niſi ille grumoſus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat: alibi ex vaſis ſanguiferis ſauciatis emanavit ſanguis fluidus, intensè rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Veſicula bilaria plena erat bile valdè flavâ, viſcidiſſimâ. Incisâ gulâ erupit fœtor, tetrum allij fœtorem ſpirans: intus prorſus alba fuit, muco pellucido oblita: ſulci recti. Ventriculo à ſtomacho ad duodenum ſecundum longitudinem inciſo, circa ſtomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglande majorem compacti fuerunt, plures per univerſam ſuperficiem ventriculi ſpargebantur, atque intra anfractus abſcondebantur; omnes ſimiles erant illis quibus canis tegebatur; fruſtulum pellis cervinæ pilis adhuc conſitæ; fruſtulum pinguedinis condenſatæ magnitudine avellanæ; denique plurimum muci, cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iſte qui in ejus cavitate fluctuabat, turbidus erat, albus potiùs quàm flavus, aut atro vireſcens; nec ſpumeus fumit. Circa pylorum in antro ad unciæ unius latitudinem mucus croceus, ſed paucus hærebat. His omnibus ſublatis anfractus comparuerunt, muco pellucido tenui obducti; qui deterſus

terſus protinus,ceu è poris pulſus,novus repullulabat, etiam citra compreſſionem forinſecus factam. Intus anfractus omnes, maximè in fundo,tum in parte prominente, tum intra interſtitia rubebant: alicubi, imprimis in interſtitiis apparuerunt maculæ intenſius rubræ, quàm ipſi anfractus erant, quæ fere in locis tribus exulceratæ fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valdè rubrum,piſi magnitudine, in cacumine propè exulceratum: reliqua pars antri, ipſequé pylorus non rubebant, ſed albicantes manſerunt poſt elotam flavedinem. Inteſtina ſex ulnas longa omnia craſſiora ſolito erant, forte quia vacua ferè erant, nec ullum diſcrimen obſervavi, niſi quod portio illorum amplior eſſet, tum imprimis ſub pyloro ad ulnæ dimidiæ longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua verò ad cœcum uſque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas muco flavo, viſcido, pellucido obducta erat; poſtea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omnisqué muci flavi expers erat, ſolummodo muco albo,pellucido, tenaciſſimo obducebantur, nihilqué prorſus continebant,quàm aliquot vermes cucurbitinos, ſpithamâ longiores, quaſi ex ſeminibus cucurbitinis ſecundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac inteſtini portione reliquâ,usque ad valvulam in fine ilei,muco intensè flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: propè illius finem hinc inde excrementa atro virescentia, ſed paucâ quantitate apparuerunt, prorſus digeſta, ut cujus rei reliquiæ fuerint vix dignoſci poſſet. Cœcum quod in duos quaſi ſinus contortum erat,quoque multum hujus muci continuit,cum excrementis paucis,ſuperioribus ſimilimis. Ejuſdem generis mucus inteſtinum rectum incruſtabat, & ſubfinem illius aliquid excrementorum atrovireſcentium detinebatur,ſed omnino paucum. In toto inteſtinorum ductu,nec minimum fruſtulum, vel oſſis, vel radicis in taleolos conciſæ apparuit,quamvis longè majore quantitate radix ingeſta fuerit,quàm

vel

vel evomuit binis vicibus,vel in cavo ventriculi reperi. Detersо muco undique inteſtinorum, ubicunque flavus erat, ibi inteſtina intus inflammata erant; maximè ſub pyloro,& ibi,ubi intenſius flaveſcebat in illa portione ad valvulam usque, etiam rectum rubebat magis quàm ſolet: obſervavi pleroſque ambitus areolarum, quibus glandulæ circum ſcribuntur, quoque rubuiſſe, ipſas glandulas verò non niſi in paucis locis. Rubebat quoque inteſtinum cœcum intus. Gulam,ventriculum & inteſtina aquâ fontanâ ſæpiùs mutatâ per triduum maceravi,ut fibras diſcernere & ſeparare,aliaque obſervare poſſem. In gulâ maceratâ ſulci recti pauciores, plures verò transverſi inæquales apparuerunt: foris erant fibræ rectæ: ablatâ membranâ internâ nerveâ, fibræ carneæ obliquæ aſcendentes & glandulæ quàm plurimæ miliares occurrerunt, quibus foras preſſis, interna gulæ ſuperficies glutinoſa & valdè lubrica evaſit,ac in parte externa nihilominùs glutinoſa manſit. Detractâ membranâ nerveâ, à ſtomacho ad pylorum,obſervavi plurimos nervos, imprimis circa ſtomachum & pylorum,eosque non adeo parvos, validos, non paucos etiam in aliis locis, maximè circa fundum in illam inſeri, atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde plurima vaſa ſanguifera inter illam & fibras carneas ferri: Inſuper avulsâ hâc membranâ nerveâ à fibris,protinùs omnes anfractus evaneſcere. Præterea dum hæc membrana cum fibroſa cohæſit, compreſſo inter ſeparandum ventriculo,ſemper interna ſuperficies admodùm lubrica permanſit,ac muco viſcido pellucido, imò etiam citra compreſſionem,aquæ immerſa,protinus iterum copiosè obducebatur, quamvis nullas glandulas inter hanc & corpus fibroſum obſervarim,quales in gulâ,membranæ nerveæ foris copioſiſſimè accumbebant: Imò poſtquam illum penitus à fibroſa ſeparaſſem, nihilominùs lubrica manebat; quamvis illam iteratis vicibus fontanâ eluerim, cùm facilè corpus fibroſum ab omni lubricitate hâc ratione vindicare-

tur. Hanc membranam nerveam in plurimis locis inflammatam manifestè vidi: aliquot in locis inveni ulcuscula superficiaria, mitioribus aphthis similia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perstitit, non ulteriùs progressum: videbatur in cacumine exulceratum esse. In fibroso corpore foris per membranam communem transparebant fibræ rectæ, à stomacho ad pylorum protensæ, intus ablatâ membranâ nerveâ, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maximè circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à stomacho obliquè primum ferebantur, antequam planè circulares evaserunt: aliud fibrarum genus nullum observavi. Inflammationem membranæ nerveæ ad corpus fibrosum pertigisse nullibi vidi. In toto intestinorum ductu observavi triginta areolas glandularum tubulosarum, à pyloro ad valvulam antè intestinum rectum, valvulæ coli vices agentis, sitam: areolarum circulus extremus limbus, altior est, & prominulus magis quàm fundus, in quo conspicua sunt minuta capitella, acuum similia, ex quorum osculis, foris intestinis compressis, exsudat humor albus, turbidus, viscidiusculus, qualis ex tubulis in gulâ volatilium, compressione prodit. In prima portione ulnari à bilarii ductus insertione, octo numeravi, dimidii bazij amplitudine, nullam vidi à pyloro ad insertionem ductus usque, sed infra illam demum: In 2. ulna, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint: in ulna 3. quatuor majores ovales. In 4. & 5. decem rotundas & ovales: circa finem quintæ ulnæ, inveni tuberculum verrucæ simile, in ambitu inflammatum, supernè excoriatum. In reliqua portione usque ad valvulam, numeravi sex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verùm angustior aliis, maximè circa principium. In portione intestini valvulæ propiore, aliquot areolarum oblongarum limbi, dimidiam partem inflammatæ erant; glandulæ verò ipsæ nullibi. Ibi ubi areolæ in intestinis sitæ erant; intestina luci obversa, magis perspicua seu

cua seu pellucida erant, quàm in aliis locis. Intestinorum membrana extima, fibris rectis tenuissimis prædita erat; secunda fibris carnosis robustis circularibus: tertia prorsus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi satis & robusti, & vasa sanguifera, quæ tenuissimorum capillamentorum instar, ceu reticula areolas ambibant; quarta villosa seu mucosa, quæ totam internam cavitatem incrustabat, exceptis areolarum spatiolis, unde ibi intestina pellucida. Dum villosam tunicam abrasi obtuso cultello, à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo persimilis simul expressi, quamvis per triduum sæpissimè intestina eluerim, etiam propè valvulam intestini recti. Postquam tunicas fibrosas intestinorum sustuli, *Valvulæ Kerkeringianæ* prorsus obliterabantur, quæ adhuc conspicuæ erant, quamvis mesenterium abstulerim. Abrasâ fortius tunicâ villosâ, simul abripiebantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oscula minuta, s. papav. alb. capacia: si verò nullam vim adhibui, perstiterunt capitella integra. Intestinum cœcum in duas quasi cellas diremptum, & rectum instar ventriculi, intus anfractuosa erant; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt, quarum externa fibris rectis, secunda circularibus præditæ erant: In recto fibræ rectæ insigniores erant, quam in reliquis, circulares quoque robustæ & carnosæ fuerunt: Membranæ nerveæ insignia vasa sanguifera accumbebant: In cœco & recto crustacea, seu mucosa, minus villosa erat quàm in reliquis intestinis: in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oscula glandularum vices præstantia: in recto nullum neq; osculum, neq; areolam observare potui, quamvis hoc quoq; intestinum admodum lubricum esset.

Hiſtoria V.

CIrca idem tempus caniculo ſemeſtri, admodùm famelico, appoſuit juſculum carnis,cui radices cicutæ minutim conciſæ immixtæ erant, *Cl. Dom. D. Joh. Conrad Stenzelius, Med. Villinganus*; juſculum avidè devoravit, verùm nec vomitum movit nec alvum: debilior quidem inde evaſit,ac internæ afflictionis indicia præbuit,verùm poſt aliquot horas ſuperatas integrè convaluit,nec quicquam deterius paſſus eſt, ut narravit Doneſchingæ d. 21. ſept. 1676.

Scholia ad Hiſtoriam IV.

1.

CIcuta *aquatica* etiam in hoc cane nullos effectus edidit, unde vel ſuſpicari poſſes,ipſi vim aliquam refrigerandi,multò minùs congelandi & ſtupefaciendi ineſſe; prima quidem vice radicum fruſtula intruſa,ab hora 10. antimeridiana ad 1. pomeridianam nullam vim exſeruerunt, ac ſi nullus qualitatum exceſſus in illa lateret; verum novis fruſtulis ingeſtis,licet demum poſt novem horas, ad vomitum ſtimulabatur ſæpius, pulſo ſimul liquore ad fauces, quem tamen rurſus deglutiit; idem poſt vigeſimam horam pari conatu fiebat: quod non niſi irritamini cuidam,à radice provenienti attribui poteſt. Poſtero quoque die panem, carnes cum oſſibus comedit, quamvis radicum fruſtula in ventriculo ſupereſſent, ſc. integro appetitu, nec à radice ſtupefacto. Manifeſtius cicutæ hujus calor & acrimonia innotuerunt die tertio,ſucco foliorum & radicum infuſo, nam protinus largiſſimè vomuit contenta cum muco tenaciſſimo, allium (quod *Horatius* cicutis nocentius *Epod. Od. 3.* exiſtimat) redolente; valdè

te; valdè angebatur,ut vix ullum quieti commodum locum invenire posset; salivavit multum; atque hæc omnia non nisi ventriculo graviter irritato contingere potuerunt,statim enim post ingestum succum,ex radicibus & herba expressum evenerunt, unde etiam muco spumeo copiosè vomitu rejecto,salivare desiit. Afflictionem ventriculi quoque respiratione quâdam querulâ prodidisse videtur, quia non diù post infusum succum exaudiebatur. Non tamen negarim anxietatem,& hoc respirationis vitium,auxisse intestinorum cruciatus, quorsum succum descendisse,crepitus allij fœtorem spirantes testabantur. Tum in ventriculo, tum in intestinis rosiones vehementes fuisse indigitat,symptomatum istorum duratio ad diei sequentis horam septimam: nec tamen tanta,ut appetitum sustulerint, cum bubulam elixam,& frustulum pellis cervinæ nocte devorarit. Clariùs cicutæ calor & acrimonia in cadavere enituerunt: nam aperto abdomine & pectore,nihil gelidi repertum fuit, quin potius omnia fervebant,& epar attactu admodum calidum,atroque rubescens,& pancreas solito rubentius fuerunt. In ventriculo ablatis contentis,& absterso muco,manifesta inflammationis indicia occurrerunt, sc. anfractuum & interstitiorum rubor, maculæ rubræ, aphthæ membranæ nerveæ, sublatâ fibrosâ: In intestinis itidem rubor,deterso muco flavo, ambitus areolarum glanduloſarum rubicundus, item superficies recti & cœci rubicundior solito. Tuberculum in antro pylori non quidem à cicuta recenter productum existimo, fortè ejus excrescentiæ ansam dedit,ossiculum acutum aliquando devoratum, verùm colorem rubicundum cum incipiente exulceratione,non vererer à cicutæ virulentia deducere. Pulmonum ruborem nollem à cicutæ noxa derivare, quamvis tota massa sanguinea ab illa calefacta fuerit; adscriberem potiùs strangulationi, ob quàm impedito sanguinis motu,dexter cordis ventriculus distentus,sanguinem non solitâ alacritate per pulmones ad sinistrum ventriculum

lum propellere valuit, unde in media via subsistens, hunc ruborem post se reliquit; cui accessit acris interceptio, sanguinis motum alias per pulmones adjuvantis, si organa respirationi dicata officio suo bene fungantur. Sanguis in dextro cordis ventriculo in grumum concretus, neutiquam patrocinatur cicutam frigidam putantibus, nam demum concrevit corde frigefacto & tardius, dum in aliis scrutandis occupabar, dissecto; id aliàs evenit, quamvis calidissima ante mortem sumpta fuerint; præterea grumus, ceu recenter concretus, facilis dissolutu erat, atque in aliis vasis sanguiferis fluidus adhuc mansit: quin cicutæ potiùs dissolvendi quàm coagulandi vim inesse, copiosa mictio ante succi infusionem, & post mortem vesica urina distenta probant.

2. Id verò præter omnem exspectationem evenit, quod systema nervosum minus perpessum fuerit, nullique graviores tumultus supervenerint. Radicum propè octo uncias, primum quatuor tribus horis ferè sine molestiâ, postea alias quatuor super ingestas, novem horis ventriculus pertulit: & licet elapsis novem horis ad vomitum stimularetur, tandem quoque illarum virulentiam evicit, appetiit, validus evasit, ut die tertio vix vinculis coërceri potuerit; radicum quoque reliquias ultra septuaginta horas toleravit. Insuper radicum portiones ad intestina perveniisse probant, fæces atrovirescentes, in cylindros coactæ, copiosè antè succi infusionem excretæ, & quantitas illarum minor post obitum in ventriculo reperta, quàm ingesta aut vomitu rejecta fuerat. Dum radicum portiones comminutæ in intestinis perstiterunt, vix fieri potuit, quin chylus illarum succo contaminatus, indequé massa sanguinea, spirituisqué animales infecti fuerint: at & hoc sine sensuum perturbatione, aut imminutione, aut motus aliquâ depravatione; nullus sopor, nullus stupor, nulla inquietudo delira observabatur. Post infusum quidem succum animadversum fuit, membranam nervosam ventri-

ventriculi & inteſtinorum graviter afflictam fuiſſe, ex vomitu vehementi, nec mitiore illo, quem cient vitrum antimonij, crocus metallorum, tartar. emeticum, aut gilla Theophr. ex anxietate, ob quàm nullibi quietem invenire potuit, & ex ſalivatione, cum infuſionem brevi hæc ſymptomata ſecuta ſint. Nullus dubito ſucci hujus plurimum quoque ad maſſam ſanguineam perveniſſe nam potulenta citiſſimè ex ventriculo eliminantur, & plus ejus ingeſtum fuit quàm evomuit, & poſt mortem in ventriculo redundavit. Utcunque autem membrana nervea plurima paſſa ſit, continuantibus ſymptomatibus ab hora 12. merid. d. 18. ſept. ad 7. mat. 19. ſept. atteſtantibus quoq; inflam̃ationibus in ventriculo & inteſtinis, item aphthis; licet quoq; ad principium nervorum aliquid ſucci delatum fuerit, non tamen nec ob conſenſum, nec propiore ſede arietatâ, *Præſes ſyſtematis nervoſi* in cane hoc permovebatur: nam licet decubuerit, omnibus tamen ſenſibus valuit, baculo irritatus momordit, accedentes fixis oculis intuitus eſt, & ad quemlibet ſtrepitum attendit. Utcunque nocte inquietus fuerit, & catenam ac corpus ſuccuſſerit, nihil tamen convulſivi paſſum fuiſſe conijcio, quia nulla per pavimentum excrementa ſparſa videbantur, maneque vinculis ſolutus repertus fuit. At quoque nihil torpidi, ſtupidi, aut ſomnolenti in cane hoc obſervatum fuit, quin potius totâ nocte nimis vigilem & permoleſtum expertus ſum, dum mihi ſomnum in contiguo cubili decumbenti, non ſemel turbavit: debilior quidem & languidior mane 19. ſept. erat, unde ſe faciliorem ad vincula præbuit, non ob qualitatem aliquam occultam, ſed vexationes ultra tertium diem durantes, parciorem cibum & potum, vomitusque frequentes. Omnia manifeſtis qualitatibus à cicuta peracta fuiſſe, manifeſtè ex ſectione tandem patuit. At iſtud obſcurum eſt, cur *Præſes Syſtematis nervoſi*, ſeu *Archæus* non quoque in furias actus fuerit? Cùm ſæpè ob leviores injurias

graviſ-

graviſſimè indignetur. Id in hoc cane ob plures cauſas non factum fuiſſe puto : Primum procul dubio tunica mucoſa craſſior & denſior fuit, quàm in primo cane, ac proinde membranam nerveam fortius contra injurias cicutæ munivit ; id oculis uſurpare & certius aſſerere potuiſſem, ſi ἐγχείρησιν, quæ poſtea mihi innotuit, ſciviſſem ; nimirùm ventriculum diſſectum fervidæ immergendum ; tunc enim in propatulum venit, non ſecùs ac cruſtacea linguarum denſiſſima elixa, antea propè ignota, aut cuticula humana à ſcabie, aut veſicatorio appoſito, aut cute ambuſta : ob hanc denſitatem hujus tunicæ, radices nihil magni efficere potuerunt ; poſtea verò à copioſo muco, ejus acrimonia magis magisque obtuſa fuit, ut etiam longiore morâ non graviùs lædere valuerit : ſuccus quidem infuſus munimen hoc fortiùs aggreſſus eſt, & ad membranam nerveam penetravit, attamen protinùs fibræ circulares robuſtæ, pylorum ejuſque antrum & medium ventriculum ambientes, in ſubſidium venerunt, ac magnam inteſtini hoſtis vim, vomitu excitato, excuſſerunt, quòd repetitis vicibus factum fuit, ut reliquias faciliùs tolerare potuerit, nullusque dubito, quin integrè convaluiſſet, ſi libertate donatus, & ſui juris, factus, ad vicinum Danubij fontem perveniſſet, nam nocte appoſita devoravit. Denique exiſtimo vetuli hujus canis *Præſidem Syſtematis nervoſi*, poſt multas à primordio vitæ ad provectam ætatem exantlatas injurias ita ſe obfirmaſſe, ut graves quoque devorare & ſuperare valuerit. Non levem ventriculi & inteſtinorum membranæ nerveæ labem inuſtam fuiſſe, rubor & aphthæ teſtantur : at tanti non erat, ut ipſum comoverit. Sic adultiores & laborum aſſueti multa perferunt, quæ ætatem tenellam & delicatulos graviſſimè exagitant. Multi cibos coctu difficilimos optimè tolerant, qui teneriores in morbos periculoſos præcipitarent. Plures vini amphoris ingurgitatis, ne quidem temulenti redduntur ; alij vel minimùm exceſſum graviſſimè luunt. *Anus Attica* & *Fœmina Batava* non ſolùm

lum à cicutâ comesta nullum damnum in ventriculo persenserunt, sed hæc quoque blando conciliato somno expergefacta, melius negotiis suis vacare potuit, alias non singulis noctibus suis ferculis cicutam asperssset.

Scholium ad Historiam V.

MAlesuada fames compulit hunc caniculum ad devorandum jusculum, cui radices cicutæ intritæ fuerunt: aliàs odora canum vis ocyus latentem vitæ hostem agnoscit, molossusque lanionis etiam carni involutam respuit. Ejus acrimoniam jusculum obtudisse existimo, unde minùs illum læsit; & quamvis affligere cœperit, accedente copioso muco amplius mitigata, & post aliquot horas planè superata fuit, ut nullum damnum post se reliquerit.

Historia VI.

Cicuta aquatica Lupo intrusa Donesschingæ.

DIe 4. Junij 1677. lupo, qui octo circiter septimanarum credebatur, ante horam octavam mane, radicis *Cicutæ aquaticæ* uncias circiter duas contusas vi digito intrudi; humi positus ululavit vagientis instar, continuò: exiguam portionem vomitu rejecit absque magno nixu. Post horæ quadrantem magno conamine radicum portionem evomuit, sed vix decimam ingestarum partem: postea diù non ampliùs nec vomuit, nec ad vomitum stimulari videbatur, verùm prodiit solùm ex ore spuma alba copiosè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus cœpit, ac illuc sæpè caput inclinavit, ac si motu convulsivo traheretur.

Ante nonam vehementer ad vomitum ſtimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngem bolus aſcendere & remeare, brevibus intervallis crebrò videretur: continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiante plurimum ore, longè exſeruit, mox convellebatur, caput retrorſum retrahebatur iteratò, pedes extendebat, ac in hâc luctâ alvum exoneravit, non autem minxit: paulòpoſt totus rigidus ſine omni motu & ſenſu, reſpiratione penitus ceſſante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iſte duravit ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jam jam cultrum admoturus eram, cor rurſus ſe movere, moxque unum alterumque ſuſpirium edere cœpit, paulatimque reſpiratio, ſenſus motusque redierunt, atque rurſus vagiit, verùm ſubmiſſa & fractâ voce & oculos aperuit. Poſt nonam conatus vomendi rediit, in quo bolum iteratis & creberrimis ad laryngem pertingere vicibus vidi, deſcendentem & remeantem breviſſimis intervallis, denuo longè exertâ linguâ epilepſiâ corripiebatur. In ipſo paroxyſmo abdomen incidi, nullo ſenſus indicio primùm lupo dante: dilatato vulnere, & aliquoties muſculis abdominis & peritonæi ſauciatis, tandem ſenſus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatius reſpiravit.

Penitus denudatis viſceribus imi ventris, ventriculus apparuit valdè diſtentus, tum à radicibus, tum à flatibus, ſubinde ſe conſtrinxit ferè in medio, proximè antrum pylori, ut ſulcus ibi videretur & totus anguſtior, minusque globoſus & æqualis, ſed rugoſior appareret. In collo tunc videbam bolum verſus laryngem aſcendere, moxque relabi, nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exſeruerit, ac ſi ad ſummas fauces jam aliquid perveniſſet. Quando ab amplexu contentorum ventriculus ceſſavit, à levi contactu, ſtylo facto, ſubinde illum repetiit. Inteſtina propè vacua & contracta erant, niſi ſub finem ilei, ubi diſtentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inſpiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius carneus,

neus, costis adhærens, corrugabatur: In exspiratione totum diaphragma planum evadebat: Exciso ventriculo & leviculè diaphragmate in centro sauciato, in inspiratione unicâ vice valdè expandebatur centrum, in exspiratione, spuma per vulnus copiosè cum radicum frustulis in abdomen erupit, ac postea diaphragma æqualiter tensum mansit: subinde ore acrem captavit, linguam exseruit, costæ unâ alterâque vice attollebantur & descendebant; cor fortiter adhuc pulsavit, postquam respiratio cessavit. Omnisqué motus animalis substitit.

Post mortem inveni gulam, radicibus in cylindrum coactis, à stomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces usque, implebatur & distendebatur muco spumeo, subflavo, cum radicum frustulis: circa fauces inflammata erat, forte à violenta intrusione: in fine una alteraqué macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat radicum, quæ multo muco pellucido involvebantur; sublatis contentis & detersо muco anfractus, maximè infundo & ad latera, rubebant; antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Intestina sub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum frustulum radicis, oblita erant muco flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat intestina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis distantiam à valvula ilei, mucus copiosior aderat, atro flavescens: in portione ad valvulam mucus adhuc copiosior, cum recrementis subnigris. Cœcum & rectum prorsus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil notatu dignum occurrit. Vesicula bilaria turgebat felle flavâ. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava ascendente emissus, pulchrè rutilus fuit, qui brevi in grumos concrescebat: inflatâ cavâ ambæ auriculæ cordis movere se cœperunt, &

aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi sanguine vacui fuerunt, fortè ob prægressas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lymphâ plenus fuit cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor sinus implebantur sanguine atro in grumos concreto: similis continebatur in basi cranij, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

Scholium ad Hist. VI.

IN hac historia multa occurrunt pertinentia ad illustrationem & confirmationem præcedentium. *Cicuta* maturè se ostendit acrem & calidam, vomitu & valido nixu ad vomitum; spumæ extrusione; atque manifestè exsectione patuit vis inflammatoria, ex rubore in gulâ & ventriculo excitato, item maculâ rubrâ in fine gulæ & pyloro. Innotuit spumam à ventriculo in fauces pelli, quia gula ad fauces impleta erat. Citò supervenientia hæc symptomata, monstrarunt tunicam crustaceam, raram & teneram, cicutæ spicula eludere non valuisse. Convulsio particularis demonstravit Præsidem systematis nervosi hanc moliri aliquamdiù, antequàm totum in tumultum ageret, ut fecit in illis qui post herniotomiam epileptici facti fuerunt: Epilepsia fortissima subsequens documento est, hanc à Præside imperari aliquando, gravissimè afflictâ ultimâ nervorum expansione, cum nihil tam brevi temporis intervallo, ad cerebrum de succo radicis penetrarit, quamvis unum alterumvè frustulum radicis ad intestina pervenerit, cùm integræ, nec dissolutæ essent. Præses suâ sponte nullis elixiribus refectus, à tumultu cessans, docuit vel aliorsum avocatum, vel in opere fessum, sc. quandoque quiescere. Verùm plura de his memorare in seq. historia licebit. Sanguis fluidus demonstravit nihil coagulativi cicutæ inesse: & licet extravasatus grumuerit, id tamen non cicutæ sed sanguinis indoli ascribendum esse. *Histo-*

Hiſtoria VII.

Die 5. Jun. 1677. lupæ prioris ſorori uterinæ, magis vegetæ & robuſtiori, ventriculo jam lacte pleno, dedi horâ 8. matutinâ ſucci ex rad. & herba *cicutæ terreſtris* contuſis, pauxilloque aquæ maceratis, eliciti ʒvj. circiter. In omnibus planta hæc cicutam referebat, ſc. figurâ, caule maculoſo cavo, foliorum colore obſcurè vireſcente; niſi quod folia averſa, ſplendida eſſent. Hæc puellis venatoris cujusdam Doneſchingani, non ita pridem, comeſta, penè lethum attulit, vomitum, delirium & convulſiones excitando. Poſt epotum ſuccum incedebat inſtar temulenti: latebras quæſivit, multum dormivit: ſubinde ad vomitum ſtimulabatur, nunquam tamen evomuit, nam ad fauces protruſa deglutiit, aliquoties alvum exoneravit, ejecitqué cum vi quadam liquorem viridem ſucco perſimilem. Crebro & multum minxit: ſemper æqualiter caluit: nunquam vagiit, aut dolentis, aut ſitientis, aut eſurientis ſigna præbuit. Horâ 1. pomeridianâ lac calefactum, digito ori indito, ſugendum præbui, quod avidè hauſit; vellicata inſtar canis ludentis murmuravit, & blandiens latravit. Multum minxit. Dormivit ferè continuò ad 5. veſpertinam: expergefacta multum oſcitavit, ac ſi ſomnum nondum abſolviſſet. Iterum lac mediante digito ſorbendum dedi: digitum tranſverſim, aut recta inditum, tam fortiter linguâ & faucibus undique corripuit, ac ſi digitum deglutitura eſſet. Poſt 6. veſpertinam rurſus iteratis vicibus, viridia & flava cum lacte coagulato excrevit, ac ſi purgans ſumpſiſſet. Totâ nocte, ſe poſt velum parietis abſcondens dormivit. d. 6. Junij mane horâ 4. famelica me quæſivit, ac catelli inſtar famelici ſequebatur, quorſum cumque greſſus moveram: lactis pauxillo dato sè rurſus ad quietem compoſuit.

Die igitur 6. Jun. manè horâ 6. ſucci radic. cicutæ aquatic. per noctem in aqua maceratæ, primùm unciam, & paulòpoſt ultra uncias duas cum labore infudi : vix quadrante horæ elapſo, ſuccum penè omnem cum muco copioſo & lacte coagulato evomuit, & paulopòſt rurſus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra ſeu atro vireſcentia, pultacea & viſcida alvo dejecit. Ad vomitum ſæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodiit, nam ad fauces aſcendentem bolum deglutiit. Diu ſpuma, aut mucus copioſus ab ore pendebat: Tandem ſolummodo ſalivavit multum, ſalivâ tenui, pellucidâ largiter exſtillante. Primum vagiit multum, ſed voce ſubmiſsâ & querulâ : irritatus murmuravit. Antè & aliquandiu poſt vomitum temulenti inſtar incedebat, circa 9. verò firmius : latebras quæſivit. Hora 10. antimerid. lac rurſus avidè, mediante digito expatina ſuxit. Horâ 11. & horâ 1. pomerid. cum vivida & vegeta eſſet, qualibet vice ultra unciam radicis cicut. aq. maceratæ in fauces trudi : poſt horam dimidiam plusquam dimidiam unciam evomuit : per alvum quoque bis egeſſit plurima fruſtula radicis emollitæ, cum muco turbido, fuſco. Manſit hactenus ſatis adhuc valida, incedebat, ſolito more latebras quærens : æqualiter calida. Horâ 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratæ, parùm in umbra ſiccatæ & minutim conciſæ, unciam circiter, paulò pòſt ad vomitum urgebatur, ſolâ ſpumâ ſuccedente, quàm ſæpiùs os lambendo rurſus deglutiit : crebrius urgente vomitu, tandem fruſtulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum muco fuſco, turbido radicum maceratarum plurima fruſtula excrevit. Hactenus rariſſimè vagiit, ſæpius ſe quaſi ad ſomnum compoſuit, ut dormire videretur : æqualiter caluit : oculos ſplendidos huc uſque retinuit.

Circa horam 4. veſp. res ipſius in deterius labi cœperunt. Abdomen intumuit, inſtar temulenti inceſſit : ad vomitum ſtimulabatur : antequam vomeret, abdomen iterato valdè contrahebatur,

hebatur, subitum & validum clamorem edidit, os amplissimo rictu dilatavit ac si osciteret; mentum ad capulum sterni propè accessit; in hoc nixu primùm spuma prodiit, postea sequebantur frustula radicis non maceratæ, parum immutata & solummodo emollita, mucus item pellucidus. Usque ad horam septimam aliquoties alvum solvit, fæces erant maximam partem radices maceratæ, mucus fuscus, viscidissimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copiosè minxit, quod toto hoc die unquam factum fuisse non observavi: incessus erat languidior. Lac ori illitum deglutivit quidem, sed mox vomitus sequebatur. Interea multum quievit, somnum simulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras suas quantum potuit properavit. Ad septimam aliquoties alvum exoneravit, fæces erant nunc solummodo mucus turbidus, subfuscus, aliquando flavus, nunc radices, quantum observare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, sed flava. Post septimam rursus os magno ritu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, largè emanante urinâ ac statim emisso valido clamore, humi vi quadam prostrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavimentum projecta, vehementissimè convulsa fuit: Paroxysmus verè epilepticus erat; caput retrorsum trahebatur, dorsum incurvabatur, artus validè nunc succutiebantur, nunc rigidi evadebant, abdomen nunc intumescebat, nunc contrahebatur, respiratio nunc inæqualis, nunc cum stertore peragebatur; oculos pervertebat; labia variè diducebantur, cauda mire agitabatur; in ipso paroxysmo per alvum radices excrevit: tandem respiratio penitùs intercipiebatur, instarque mortuæ rigida jacebat, spuma copiosa os obtegente: duravit paroxysmus fere ad sextam horæ partem. Superato paroxysmo in pedes surrexit, per aliquot passus incessit, cauda pede calcâta murmur, ceu latratum, edidit & morsum intentavit: aliquoties sternutavit.

Vege-

Vegeta satis adhuc subinde pedibus insistebat, os & pedes lambebat; aliquoties fæces pultaceas, mucosas, atro virescentes excrevit: subinde quoque canis instar, capite pedibusque anterioribus ad latus inclinatis, ad somnum se composuit rarò vagiit. Post 11. noctis paroxysmus diuturnior & vehementior rediit, quem præcessit conatus vomendi, cum amplissimo & diuturno oris rictu, abdominis contractione, eructatione sonorâ; item clamor validissimus: in ipso paroxysmo sæpius caput valdè pavimento allisit, per os mucum fuscum, cum portiunculis radicis non maceratæ protrudit & alvum exoneravit, radicis fuscæ particulis excretis: semel validum quoque ejulatum edidit: respiratio inæqualior fuit cum stertore, tandem prorsus cessare videbatur ac mortuæ similima, copiosâ spumâ ab ore pendente. Verùm & hoc paroxysmo finito vires recuperavit, ac in pedes surgere & incedere valuit. Ab illo tempore usque ad 2. matutinam, propè quâlibet horâ dimidiâ supervenit paroxysmus: omnes præcesserunt oris rictus; sonus quidam, ac si aliquid avidè lamberet, linguâ palatum fortiter feriente & creberrimè, brevibus intervallis: nostri **Schmertzen** vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre desertorum, aut percussorum, nunc ululatui, lupis peculiari similis, qui sæpè tam sonorus erat, ut aures impensè feriret & me dormientem excitaret: Aliquando singultus; sæpè etiam eructatio sonora; abdominis contractio. In ipso paroxysmo urinam & alvinas fæces egessit: nonnunquam vomuit: spumavit copiosè: tandem instar mortuæ jacuit sine respiratione: finito paroxysmo, omnes sensus & motum recuperavit, at languida evasit & frequentiùs respiravit; subinde vagiit: pedes lambit, sequead somnum adhuc componere valuit: Habitus calebat, at nasus & lingua frigefieri cœperunt.

Post horam 2. non amplius surgere valuit, semper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulsivo succutiebantur:

bantur: aliquando rigebant, caput quassabatur, totus truncus curvabatur retrorsum, non rarò antrorsum, cum oculorum perversione, labiorum torsione: respiratio aliquandiu intermittebatur ac propè mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & respirare cœpit, caput, quietum tenuit, manente motu artuum convulsivo. Hos paroxysmos præcesserant quoque vagitus aliqui, sed voce submissâ, oris rictus, vibratio linguæ versus cœlum palati, singultus, eructationes sonoræ: Videbatur extra paroxysmos istos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo sterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & rursus suo pondere descendere. Inter respirandum crebra suspiria edidit: ipsa respiratio nunc tardior nunc frequentior evasit. Paroxysmos non raro præcessit rugitus ventris satis sonorus. Tum in his paroxysmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum frustula excrevit cum muco turbido fusco; subinde minxit, sed parum admodum: ex ore prodiit vel spuma vel mucus. Oculi splendidi manserunt: extrema frigere cum lingua cœperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxysmos distentum fuit abdomen; quam primùm verò contrahi cœpit, doloris signa edidit, ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinùs novus aderat. Circa horam 5. d. 7. Jun. mane ante insultum & in ipso insultu, frustula aliquot radicis non maceratæ evomuit. Paulò pòst cutim à capulo sterni ad os pubis & transversim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpessi signa præbuit, donec musculos abdominis & peritonæum discidissem, tunc enim caput motitavit, artus tetano afficiebantur, vagiit parùm & respiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex vesica excrevit. Sanguis ex vasis subcutaneis & musculis abdominis splendidè rubescens, satis copiosus emanavit, statim concrescens.

Viscеribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valdè distentum, ovum gallinaceum magnitudine superantem, anterius æqualem glabrum & propè pellucidum, ita tensum

ſum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus ſe ita conſtrinxit ut ejus regio minor multum appareret, durusque admodum inſtar cartilaginei globuli evaſit: aliquando circa principium antri pylori conſtringebat ſe ventriculus, unde minor, rugoſus & carnoſior reddebatur; quàm primùm verò ſe explicuit, primam amplitudinem cum tenſione acquiſivit: pylorus, conſtrictione ceſſante, mollis & amplus evaſit. Ventriculo magis in apricum deducto, vidi partem ejus ſiniſtram 1½ digiti diſtantia à ſtomacho pertinaciter conſtrictam, unde ventriculus quaſi ex duobus compoſitus apparuit: Portio hæc trans conſtrictionem anguſtior, carnoſior, & rugoſior erat: ibi quoque foris inflammationis veſtigia videbantur: relaxata hac conſtrictione parem cum dextra parte amplitudinem & ſuperficiem acquiſivit. Inteſtina flatuum plena erant, ac imprimis in Ileo radicum fruſtula per tunicas translucebant: corrugabantur ſubinde, minora evadebant, at valdè lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tenſum à contractione non advertenter facta minus & duriſſimum, inſtar cartilaginis, evaſit: In illo vidi maculas & ſtrias minutas albas, ac ſi venis lacteis præditum eſſet. In omnibus apparuerunt foris veſtigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum ſuperficie, maculas quasdam latiuſculas albas aliquantulum prominulas, ſub quibus glandulæ inteſtinales, reperi. Hepar ſplendidè rubuit: Veſicula fellis bile plena erat ac ſi ne guttulam bilis effudiſſet: erat vitellina. Lien ſaturatè rubicundus videbatur. In meſenterio nullum vitium obſervavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Veſica vacua fuit.

Diaphragma in inſpiratione corrugabatur in ambitu carnoſo, & fibræ craſſæ carnoſæ veluti muſculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in exſpiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inſpirationem auſpicabatur, vidi

vidi illud rugosius fieri, nec ad modum intestinorum se movere, quod in animalibus vegetioribus accuratiùs observandum. Post denudationem viscerum imi ventris ferè ad septimam horam matutinam respiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut respiratio sæpè diu intermitteret, ac demum rediret post plures cordis pulsationes sua sponte, quandoque puncto centro nerveo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non observavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambo sanguine turgidi, ut & vena cava: ex sauciatâ venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit sanguis copiosè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos splendidè rubescentes concrevit sibi prorsus similes: neque in cordis ventriculis, neque in vasis majoribus vel minimum grumulum inveni. Os spumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum muci subflavi & spumosi continuit; prope laryngem hæsit frustulum radicis non maceratæ: detersis muco & spuma sub larynge plurimæ glandulæ minutissimis osculis hiantes, ceu ab acu inflictæ, apparuerunt: similes in reliquo ductu observavi usque ad stomachum: quæ magis conspicuæ evaserunt, illâ per biduum in aqua maceratâ. Inflammationis vestigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & sub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: præterea etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis sparsim occurrit.

Gulâ separatâ ventriculus statim subsidit, ac dimidia propè parte minor seu angustior evasit. Continuit præter radicum non maceratarum frustula pauca, sc. vix sextam ingestorum partem, mucum flavum turbidum, & in antro pylori flaviorem ferèque clarum & pellucidum. Ablatis contentis totus anfractuosus erat, inflammatus maximè in fundo; ad latera minùs, circa stomachum magis quàm in latere & magis in sinistra parte inferiùs,

ferius, quàm in dextra. Antrum pylori non inflamatum erat, excepto limbo versus ventriculum spectante, qui leviculè quoque inflammatus erat. Intestina duas ulnas longa erant. A pyloro ad $\frac{1}{4}$ ulnæ mucus flavus apparuit; eo detersо, minus inflammatum vidi: postea ad $\frac{1}{4}$ ulnæ chylus mucosus, crassus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum frustulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura frustula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum muco atro rubescente: in his majora, ampliora & conspectiora signa inflammationis apparuerunt. In reliquo ductu usque ad valvulam in extremo ilei, hujus muci atro viresсentis major copia, ut & radicum, aderat. Intestina summopere inflammata fuerunt, imo jam atro rubescentia erant, maximè area glandulosa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque intestinum etiam dissectum & per biduum aquâ maceratum, retinuit suas plicas transversas, ac si fortissime constrictum fuisset: Ubi cunque major copia radicum detinebatur, ibi intensior & amplior inflammatio in conspectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conspiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindecim rotundas & duas oblongas areolas glandulosas numeravi, quæ per biduum aquâ intestinis maceratis, omniqué muco & tunicâ crustaceâ sublatis, tum foris tum intus admodum conspicuæ erant: quædam illarum atro rubescentes erant: maximè in portione intestinorum inferiorum, ubi plura radicum frustula & diutius detenta fuerunt: ob ilei ibidem constrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chylosum: intus quoque inflammatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum muco atro viresсente, copioso, turbido: Anfractuosum, inflammatum intensè usque ad extremum podicem.

Cerebri

Cerebri sinus omnes sanguine atro rubescente grumoso impleti erant: talem sanguinem quoque reperi in basi cranij, ibi ubi rete mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundissimi erant. Abscisâ medullâ spinali in superficie apparuerunt maculæ rubræ.

Abrasâ tunicâ crustaceâ intestinorum, manifestè videre potui glandulas, non illi sed nerveæ membranæ insculptas esse.

Ductus thoracicus lymphâ plenus erat, absque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tardè in illum inquisivi.

Tum temporis Doneschingæ, ob commissionem quandam, ut vocant, plures viri illustres ac literati aderant, sermoque de cicutæ viribus non semel fiebat. Cum ex *Cl. Bodæi à Stapel ad Lib. 9. Histor. Plant. Theophr. cap. 17. commentario* retulissem, *Cicutam* in Batavia non adeò lethalem esse, quia crescat sub Zona frigida & ventis diffletur, sequentia subnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ virus non tollere putaverim, & plantæ virulentissimæ in locis frigidissimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliaque crescant, non minùs damnosa illis, quæ in calidis regionibus nascuntur.

Historia VIII.

Generosus Dominus Baro de Blitterstorph, Doneschingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro seu ducatu Juliacensi magnum proventum esse *Cicutæ aquaticæ*, crescentis ad margines lacuum & fossarum arcium; cujus frondes, si anseres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus causâ illam ab agricolis diligenter exstirpari.

Scholia ad Hiſtor. VII.

1.

NUllum hactenus experimentum feci cicutâ terreſtri, quia nec otium nec anſa experiundi illius vires concedebatur. Apud nos non creſcit, quod equidem ſciam: Nunquam ullum videre contigit, qui illam per errorem comediſſet: nec venatoris puellis adſtiti. In lupâ hâc, quamvis ſymptomata mitiora produxerit, prodidit tamen non contemnendis indiciis, ſe qualitate calidâ, irritante & fundente præditam eſſe, nam ad vomitum ſtimulavit, purgavit vi quadam, urinamque crebrò movit: præterea perſpicere licuit vim narcoticam ipſi ineſſe, nam temulenta evaſit, multumque dormivit, non ob ſanguinis aliquam & ſpirituum congelationem, quam frequentior mictio, irritatio ad vomitum & violenta liquoris viridis excretio alvina, nullo modo locum habuiſſe arguunt. Confirmare potiùs videtur meam opinionem ſc. à narcoticis ſanguinem attenuari, atque aquea cum ſpirituoſa ejus portione profundiùs in medulloſam ſubſtantiam cerebri irruere, atque hâc ratione ſomnum & temulentiam parere. Nulla graviora ſymptomata lupa à ſex unciis liquoris copioſo cicutæ ſucco imbutis paſſa eſt, tum quia tunica cruſtoſa ventriculi nerveam contra illius virulentiam probè munivit, tum quia virus per ſeceſſum iteratis vicibus maturè excrevit, nec conceſſum fuit diutiùs ventriculi & inteſtinorum tunicis adhærere; liquor enim per alvum ejectus, nihil niſi ſuccus iſte infuſus fuiſſe videtur. Virus ejus fortè etiam lac in ventriculo præexiſtens obtudit. Poſt aliquot horas rurſus appetiit, quia nullam labem tunicæ nervoſæ ullibi impreſſit.

2. Nolo repetere argumenta in hac obſervatione occurrentia, quæ *Cicutam aquaticam* omnino calidam & acrem tàm clarè

clarè probant, quàm clarum est sole in meridie splendente: certè quem φαινόμενα, in lupa tum vivâ tum mortuâ visa, non persuadent, nullis rationibus vinci poterit, sed aut ipsemet experiundo aliquid conetur, aut naviget Anticyram.

3. Lupæ isti epilepsia tardè supervenit, sc. demum horâ decimâ tertiâ post succum cicutæ aquaticæ infusum, non solùm propter tunicam crustaceam robustiorem, verùm potiùs ob vomitus & dejectiones frequentes, quibus succi maximam partem, vix quadrante horæ elapso ab infusione, iteratis vicibus cum lacte coagulato excrevit: & aliquoties atro virescentia, pultacea, viscida ad horam decimam antimeridianam egessit. Radicis maceratæ frustula horâ 11. antimeridianâ & primâ pomeridianâ intrusa brevi partim evomuit, partim copiosè per alvum egessit, unde ad 2. pomeridianam vegeta & valida perstitit: fortè etiam lac acrimoniam succi & radicum multum infregit. Radices horâ 2. pom. in umbra siccatæ jam plus negotij facessere inceperunt, tum quia nullo lacte attemperabantur, tum quia post tot succorum infusiones & radicum intrusiones, ventriculus & intestina jam saucia à cicutæ spiculis essent. Nondum tamen epilepsiâ agitabatur, quamvis non obscura anxietatis indicia præberet: nam aliquoties radicum frustula per vomitum & secessum rejecerat: Circa septimam vespertinam demum ipsam invasit, sc. postquam membranæ nerveæ ventriculi & intestinorum inflammatio invaluit, virusque cicutæ lacessere non desiit. Hanc ipsam epilepsiam etiam in lupâ excitatam arbitror, membranâ nerveâ ventriculi & intestinorum potiùs quàm nervorum principio afflicto, *Præside* seu *Archæo* rebus conclamatis subsidium afferre conante, postquam ventriculi & intestinorum fibræ, hostem necem intentantem omnibus suis moliminibus ampliùs profligare nequiverunt: nam omnes paroxysmos præcesserunt signa dira patientium, ventriculi & intestinorum, clamores validi, rictus oris amplissimi, conatus vomendi, abdominis contra-

contractiones: fortè tum inteſtinorum, ut in colica, & pylori, ut in cardialgia, conſtrictiones vehementiſſimæ fiebant, undè dolores exacerbabantur ſummopere, & revera ventriculi medio ac pyloro tale aliquid eveniſſe, lupâ dum viva erat apertâ, videre & tangere potui, in medio enim ventriculus coarctabatur & anguſtior fiebat, pylorus minor & inſtar cartilaginis durus reddebatur, quin etiam poſt mortem in inteſtinis harum conſtrictionum veſtigia reperi; quæ neceſſario membranâ nerveâ inflammatâ, flatibuſque in anguſtum concluſis, non niſi ſummè dolorificæ eſſe potuerunt. Hi ipſi prodromi quoque motus convulſivos præcedebant & comitabantur, poſtquam non amplius univerſum corpus convellebatur. Non nego cicutæ particulas ad maſſam ſanguineam & hinc ad cerebrum, cerebellum, imo ipſam ſpinalem medullam perveniſſe, quas partes omnes vaſa ſanguifera intrare alibi oſtendi, & in hujus lupæ medulla ſpinali patuit: nam radices & ſuccus ad inteſtina pervenerunt, multum minxit, temulenta reddebatur; attamen illas nervos circa originem non irritaſſe exiſtimo, non propterea quod cerebri ventriculi omnes mundiſſimos invenerim, ſed potius quia nihil extravaſati liquoris circa originem ſpinalis medullæ vidi: utcunque enim medulloſa ſubſtantia pravo ſucco imbuatur, niſi membranæ, imprimis circa nervorum, ſpinalisque medullæ principium vellicentur, vix convulſiones oborituras me perſuadent primùm, crebra experimenta in ranis facta: in his cerebrum denudavi, ſpiritu nitri attigi, nihil unquam convulſivi ſequebatur; quam primum verò crura medulloſa leviculè ſtilo, quem ſpiritu hoc madefeceram, tetigi, protinus convellebantur. Deinde bis vidi cerebrum vulneratum fungoſi aliquid, & ſaniem non paucam protrudiſſe ſine ullis convulſionibus ſuperveni entibus. Denique ſi particulis à cicuta profectis & ſanguini permixtis, convulſiones & epilepſia adſcribenda eſſet, illam ſtatim poſt ſuccum inglutitum produxiſſent, nec tum demum, poſtquam omnia

omnia in ventriculo & inteſtinis inflammata fuerunt; nec paroxyſmi ad 13. horam dilati fuiſſent. Præſes iſte tumultuando, ſurſum deorſumque omnia ad hoſtem excutiendum movendo ceſſavit, non quod ſtimuli penitus evanuerint, ſed quia feſſus erat, multumque ſpirituum, quorum ſubſidiariâ ope indiget, diſſipatum fuit, aut quia non pari ferociâ, conſtrictione ventriculi & inteſtinorum laxatâ, urgebatur: Invaleſcentibus verò inflammatione & conſtrictione crebrior rediit, & cùm, magnâ ſpirituum jacturâ factâ, extremis jam frigidis, epilepſiam perficere non poſſet, ultimus ipſius conatus, motus convulſivi erant. Non autem in motu ſubſtitit, ſpiritibus aliunde refectis, nam nihil maſſæ ſanguineæ amplius acceſſit, unde inſtaurati fuiſſent, quin potius illa paſſa eſt, quæ majorem ſtragem ſpiritibus adferunt.

4. Reſpiratio in lupa hâc diu intercepta, exemplum præbet illam quandoque ceſſare poſſe ſuperſtite vitâ, non ob pulmonum aliarumque partium ad reſpirationem pertinentium vitium aliquod, ſed ob convulſionem; nimirùm & in hâc lupâ diaphragma, muſculi intercoſtales & nervi pulmonici communi calamitati involuti fuerunt, poſtquam Præſes univerſalem convulſionem machinatus eſt: ſanguis pulmones tranſiens non congelatus, nec ejus ſpiritus à cicuta extincti fuerunt; nam ceſſante paroxyſmo citra ullam reſtaurationem ſpirituum reſpiravit, & ſanguis ex dextro ventriculo, dum adhuc calebat, inſtar aquæ fluidus, emanavit. Cæterum diaphragmatis motus ulteriorem inquiſitionem meretur, quod ſublatis inteſtinis & ventriculo, ligatâ venâ portæ, ac arteriis cœliacâ & meſenterij commodè perageretur.

5. Ex contractione ventriculi tum in lupa, tum in animalium aliorum vivorum ſectione vomitus fiendi rationem didici.

Scholium ad Hiſt. VIII.

ANſerum circumgyrationē à comeſtis frondibus *Cicutæ aquaticæ*, convulſivam conjicio, ex morte brevi ſubſequente, ac inde illam etiam ſub hoc climate non minus lethiferam exiſtimo, quàm iſtam quæ in viciniis ſylvæ Martianæ & Abnobæ montis planitie creſcit, loco quoque ſatis frigido & ventis perflabili.

Hiſtoria IX.

Aquilæ mures capientis Anatome Doneſchingæ.

DIem 2. Sept. 1676. Manè poſt 7. ſclopeti globulo alæ ſiniſtræ os humeri fractum ipſi fuit, ut viva caperetur. Ante octavam radicis cicutæ aquaticæ ʒij. minutim conciſas intrudi: poſt dimidiam horam elapſam mirè angebatur, hinc inde ſubſultabat: poſtea aliquoties vomuit: Vomitu rejecta erant cutis piloſa talpæ, fruſtula carnea talpæ cum oſſe femoris, multumquē muci: Alvum quoque ſæpius exoneravit. Hinc languida fuit nec pedibus amplius diu inſiſtebat, niſi irritata, tum enim per aliquot paſſus incedebat. Reſpirabat celerrimè hiante ore & exſertâ ac tremulâ linguâ. Ante 10. antim. denuò ʒij. hujus radicis intrudi. Poſtea non ampliùs vomuit; plerunque prona decubuit, capite tremebat, hiante ore; circa 11. iterum ſurrexit, ſtetit diù clauſo roſtro, quaſi immobilis uno in loco, roſtro ſe ad parietem firmans, poſtea rurſus ſubſidit. Supinè locata aliquandiu jacebat immota, celerrimè reſpirans, hiante ore, poſtea magna vi rurſus ſe volutabat. Oculi ſemper vividi erant, quos quaqua verſus movebat, obvia quæque obſervans: unde quoque irritantes roſtro petebat. Cereviſiarij famulum unguibus ſauciavit: baculum obtruſum

trusum firmissimè arripuit,ut ægerrimè ipsi eripi potuerit. Tempore prandij se mirè hinc inde jactasse,ex cruore vulneratæ alæ per pavimentum conclavis dispersо conijcere potui. Circa 1. pomerid.plerunque decubuit: rarò surrexit. Circa 2. pomerid. truncatis unguibus & alligato capite,ipsius abdomen incidi vivæ adhuc. Vidi ventriculum prorsus corrugatum, longèqué minorem, attamen multo crassiorem illius ventriculo quam ante triduum secui: vix animadvertenter se constrinxit. Intestina maximè superiora ampliora erant: subinde se hinc inde constringebant, non tamen lumbricorum instar, sed nunc hic, nunc portio illic: minora subinde inadvertenter ampliùs gracilescebant.

In exspiratione in dextro & siniſtro latere,membranulæ illæ,quæ diaphragmatis vices obeunt & supra pulmones extensæ, usque ad pubem utrinque pertingunt,ut & transversæ inter hepar & ventriculum sitæ, intumescebant & vesicæ instar seu veli inflabantur: in inspiratione tendebantur: in membranulis his tensis observavi fibras rectas: in inspiratione non solùm pectus & costæ, sed etiam musculi laterales, abdomini incumbentes, attollebantur: in exspiratione concidebant. Musculis istis lateralibus transversim dissectis,celerrimè respiravit atque magno nixu. Tum quoque validissimè toto corpore se movit, capitis vinculum abrupit ac è mensa se præcipitavit. Cor vehementer se movit: vidiqúe cavam à jecore ascendentem se instar auriculæ systole & diastole movere. Cùm ferè per duas horas abdominis & pectoris visceribus denudatis adhuc vixisset, v alideque pedibus reniteretur, quoties vel carnem vel ōs secui, conspectâ per membranas, diaphragmatis vices agentes, pulmonum aliqua intumescentiâ, membranas illas discidi: in pulmonibus utrinque duo foramina ovalia pisi capacia & alia minuta vidi. Discissis istis membranis celerius & laboriosius respiravit ore admodum hiante, rimâque laryngis patentissimâ, & costas al-

tissimè sustulit. Paulò pòst respiratio intermisit aliquoties, moxque rursus illam validè auspicata est. Subinde quoque cor languidius movebatur. Antequàm respirare desiit, tetano validissimo correpta fuit, qui brevi duravit. Postquam respirare desiit diù adhuc cor totum, hinc auriculæ ambæ, tandem sola dextra & vena cava adhuc movebantur, etiam tunc quando abscideram venas & arterias axillares. Oculos ad ultimum halitum etiam post obitum diu lucidos retinuit. Toto tormenti tempore nunquam per alvum excernebat, quamvis intestinum rectum & cloaca plena excrementorum essent. Gula distentissima erat tota, maximè verò in medio, ac si ingluviem haberet, quâ alias istæ aves carent.

Emortuâ aquilâ exemi omnia interna à pharynge ad extremum alvi, sibi adhuc cohærentia. Gulâ cum ventriculo & intestinis ad cœca separatis, primum gulam incidi: in ejus summitate inveni aliquot frustula radicis concisæ; quibus cum muco detersis vidi illam leviculè inflammatam, & plurimis glandulis miliaribus præditam, quæ à pharynge ultra unciam unam dispergebantur. In medio gulæ & supra corpus tubulosum inveni cum frustulis radicis pellem talpæ, aliquot ossicula, carnem flaccidam & jam quasi in pulpam lutulentam, viscidam, subnigram subactam. Ventriculo à stomacho, ad pylorum cum portione intestinorum ad duas spithamas incisis, deprehendi ventriculum prorsus vacuum, valdè anfractuosum, cujus anfractus in fundo rubri & inflammati, superficie tenui erant. Intestini portio prorsus vacua erat: oblinebatur solùm muco flavo; quo absterso levicule vidi intestina rubicundiora: in duobus locis inveni maculas atro rubescentes teruncij amplitudine, propè exulceratas, unam prope pylorum, alteram paulò inferius, non tamen ubi inseritur ductus choledochus. Reliqua intestina ad rectum usque prorsus vacua erant, nisi quod circa medium ilei duobus in locis vermes in glomerem compactos, eosque mor-

mortuos, & in fine illius ſtrias quasdam oblongas fæcum lutulentarum atrovireſcentium ſeu liventium, picis inſtar cohærentium invenerim. Inteſtinum rectum & cloaca plena erant excrementis liquidis, cum urina cretacea mixtis. In hepatis cavo manifeſtè vidi ductum bilarium hepaticum ſupra veſiculam bilariam incedere, & ſeorſim juxta pancreatis portionem ſurſum ad inteſtinum repere, aliumqué manifeſtè fundo veſiculæ bilariæ ex cavo hepatis emergentem inſeri; inflatâ veſiculâ non quidem intumeſcebat, at ductu hoc vulnerato & inflato ſtatim veſicula bilaria inflabatur.

Circa principium recti nullam valvulam reperi, ſolum recti principium amplius erat, fine ilei, atque in illo manifeſtè apparebant duo oſtiola in cœca patentia: rectum anfractuoſum erat prope finem: ibi quoque limbus diſcernens rectum à cloaca, in extremo cloacæ alia valvula erat, dimidiâ unciâ diſtans à podice. Juxta valvulam hanc in ſiniſtro latere oſtium facilè reperi in oviductum, qui circa finem anfractuoſus in ſuperficie interna fuit, in reliquo ductu fibras rectas habuit: ovi ductus ſpithamâ longior: pennâ anſerinâ amplior: in ſummitate patulus, digitum parvum inflatus admittens, ibiqué fibris circularibus præditus: ab ovario multum diſtabat, ut mirum quomodo moveretur & accederet ovario ad ova arripienda: intus muco pellucido oblitus erat. Ovarium ſitum ſub hepate inter ſuperiores renes. In quolibet latere tres renes ſunt, à quolibet procedit unus ureter qui in unum abeunt. Lien globoſus eſt, avellanæ magnitudine, ſitus inter hepar & ventriculum: rubicundus. Pancreas duplex habuit inter jejuni portiones ſitum, ex quibus manifeſtè ductum ſeorſim incedentem ad inteſtinum. Aſperâ arteriâ inflata pulmones non intumuerunt. In cordis dextro ventriculo parum omnino ſanguinis grumoſi, in ſiniſtro propemodum nihil inveni: Nam multum ſanguinis ob ſauciam alvum, tum ob ſectas axillares venas & arterias vivente

adhuc & se motitante corde profudit : ut & propter vasa sanguifera iliacâ sectâ.

Macerato ventriculo per d.2. in aquâ, absterso muco, vidi manifestè membranam nerveam in fundo : Corpus tubulosum quoque intus rubicundius erat, quàm convenit, in illo hinc inde maculæ erant flavæ lenticulares, ac si ambustæ fuissent. Gulà propè corpus tubulosum quoque inflammata erat, ut & circa principium.

Scholia ad Historiam IX.

1.

AQuila hæc minor aquilis duabus quæ in arce Doneschingana enutriuntur, ac ex petræarum genere creduntur, multo major milvo, etiam gallo gallinaceo. Venatores has vocant **Mauser**/ seu murivoras, quamvis præter mures, lepusculos, vulpeculas, perdices, anates juniores aliasque aviculas capiant & devorent. Figura similis ei exstat apud *Cl. Jonston. de Avib. l. 1. Tit. 1. Tab. V.* sub schemate Avis scythicæ.

2. Quamvis aves etiam carnivoræ, crustaceam tunicam in ventriculis densiorem habeant homine & quadrupedibus, nihilominus *Cicuta aq.* brevi in membranam nerveam vim suam exseruit, ac se non torpidam testata est; anxietates, subsultuum causas, vomitus & diarrhœam effecit. Languorem, decubitum in pectus, capitis tremorem, respirationem celeriorem hiante ore & tremulâ linguâ, adscriberem potiùs ventriculi, gulæ & intestinorum afflictioni, quàm spirituum alicui jacturæ, aut sanguinis depravationi : nam etiam postquàm secunda vice radix intrusa fuit, oculos vivacissimos quaqua versus movit ac baculum firmissimè arripuit, & viva etiam aperta insigne robur prodidit, diuque retinuit. An convulsa fuerit, cicutæ culpâ, certò dicere

dicere non possum, quamvis mirè, dum prandio intereram, se jactasse ex cruore per pavimentum conclavis facilè divinare potuerim. Tetanus ille potiùs evenit propter membranas diaphragmatis vices obeuntes discissas, aquilâ, respiratione propè interceptâ, ad summas angustias redactâ. Fortè tamen supervenisset tandem, si dissectionem ulteriùs distulissem, cùm ultimam radicum portionem non evomuerit, ac gulam, ventriculum & intestina jam inflammarit & maculas rubras inusserit.

3. Hujus generis aves carnivoras vomere aliis vicibus vidi: Venatores, quando falcones, accipitres similesqué minus avidè cibo inhiant, vomitum & alvum moventia quandoque ipsis ingerunt; vidi aves minores objectas fuisse, quæ cum pennis inglutitæ protinus vomitum cum iuvamine moverunt. Vomitum facilè peragere possunt, cùm ventriculi fibræ propè carnosæ sint, quas teneræ quidem gulæ fibræ, attamen robustæ, adjuvant, & non secus ac ex ingluvie, contenta elidunt, gallinarum, columbarum & similium more.

4. Caro flaccida & jam in pulpam lutulentam, viscidam & subnigram subacta, argumentum est etiam in avibus alimenta in ventriculis verè à fermento dissolvi, non solum atteri ac ex illis attritis, accedente fermento, succum ceu ex contusis amygdalis, affusâ aquâ cremorem elici & exprimi. Hoc confirmant etiam fæces intestinorum, in quibus nulla vestigia carnium vel ossium comparuerunt.

5. Oscula pulmonum patula, ostendunt citra detrimentum animalis aërem in inspiratione ad cavitatem pectoris penetrare, imo in avibus abdomen implere posse, atque illas aërem ex imo ventre in exspiratione ducere.

6. Oviductus ostium supremum, utcunq; ovario non continuum sit, imo multum ab illo distet, quia nihilominus ova arripit & inglutit, non absurdè statui docet, si asseratur extremam

mam tubam *Falloppianam* in aliis animalibus ova ex testiculis fœmininis quoque abripere, ac ad uterum deferre.

7. Ductus bilarius hepaticus vesiculæ bilariæ insertus, viam monstrat per quam bilis ad vesiculam bilariam feratur. Similem ductum vesiculæ insertum prope collum in hepate bubulo, casu inveni, dum vermis, quibus hepatici refertissimi erant, caput per ejus osculum in vesiculam exseruit; Laniones hirudines vermes istos vocant. Quia minuti sunt, eorumque insertio obliqua est, non mirùm paucis hujusmodi ductulos innotuisse. Inde quoque patet obturato collo vesiculæ bilariæ non sequi icterum, nisi ductus communis quoque obstruatur. Sic aliquando lapidem insignis magnitudinis in fœmina, in alia plures inveni in vesiculâ bilariâ, quarum neutra jcterica erat.

CAPVT XI. De Napello.

Historia I.

CAtello trium circiter septimanarum cum *Nob.D.D. Heinrico Screta à Zavorziz*, 14. Jul. 1676. radicis *Napelli* recentis bene contusæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ 2. pomeridianâ, intrudi: aliquandiu incessit ac si nihil deleterii accepisset, subinde vagiit, quandoque caput succussit, quasi nausearet. Præteritâ propè horâ dimidiâ pedes posteriores traxit, paulò pòst ingressu ad latus sinistrum inclinavit, atque sæpiùs in illud lapsus est: subinde totum corpus motu convulsivo concutiebatur. Non diu post evomuit lac spumeum & aliquomodo grumosum. Motus covulsivi aliquandiu continuerunt; hinc in latus decubuit: non obriguit à tetano: decubuit instar moribundi ultra duas horas ab accepto *napello* & quasi suspiriosè vagiit. Abdomen intumuit: illo inciso fortius vagiit & validè artus movit.